

### **Список використаних джерел**

1. Гусева В. О. Сучасні криміналістичні методи подолання протидії розслідуванню злочинів. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 21 листоп. 2024 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 90–92.

2. Чернова А. К. Затримання особи, підозрюваної в скоєнні злочину : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2009. 20 с. URL: <http://hdl.handle.net/11300/1514> (дата звернення: 12.11.2025).

*Дрозд Віталій Юрійович,*

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ

### **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБШУКУ СЛУЖБОВИХ КАБІNETІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ПРАЦІВНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Обшук – це один із самостійних і найбільш складних інститутів кримінально-процесуального права, який входить до системи слідчих дій і який пройшов досить тривалий шлях становлення та розвитку, але, як показує КПК України, продовжує поповнюватись новітніми ідеями, підходами, концепціями, вдосконалюватись і розвиватись з урахуванням досвіду міжнародного співтовариства та вітчизняних напрацювань [1, с. 90].

Аналіз положень КПК України дозволяє виділити такі види обшуку в залежності від об'єкту, а саме:

1) обшук житла (під житлом особи розуміється будь-яке приміщення, яке перебуває у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також всі складові частини такого приміщення);

2) обшук іншого володіння особи (під іншим володінням особи розуміються транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які перебувають у володінні особи);

3) обшук особи [2].

Згідно з ч. 2 ст. 233 КПК, під житлом особи розуміється будь-яке приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також всі складові частини такого приміщення. Не є житлом приміщення, спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені за законом.

Під іншим володінням особи розуміються транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи (ч. 2 ст. 233) [2]. У контексті методики розслідування корупційних кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів важливим є з'ясування питання «володіння» особою приміщенням, яке ним використовується як службовий кабінет.

Термін «володіти» у тлумачному словнику має кілька значень: 1) мати що-небудь у своїй власності. Мати певну обдарованість, відзначатися чимось (голосом тощо); 2) те саме, що володарювати; 3) мати можливість підкоряти когось своєму впливові, своїй волі. Опанувати, охоплювати когось (про думки, почуття); 4) уміти діяти, користуватися чим-небудь. Добре знати що-небудь; 5) бути спроможним рухати частинами свого тіла [3, с. 200]. Отже, «володіти» означає «мати у власності, користуватися». Власникові належать права володіння, користування й розпоряджання своїм майном (ст. 317 ЦК України).

Правом володіння власністю визнано юридично забезпечену можливість фактичного панування власника над майном, що не пов'язана з використанням його властивостей. З огляду на те, що володіння не пов'язують з використанням властивостей майна, логічніше було б говорити про користування житлом чи іншим володінням. Однак і одного користувача недостатньо, оскільки особа може володіти житлом, однак не проживати там. На практиці трапляються різні випадки, зокрема,

коли власник не лише володіє, а й користується житлом, або ж надав його в користування іншим особам. Не випадково ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи повинна містити відомості про особу, якій належить житло чи інше володіння, й особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться (п. 5 ч. 2 ст. 235 КПК). Фактично згоду на проникнення до житла чи іншого володіння особи повинна надати особа, яка користується житлом чи іншим володінням, тобто користувач [4].

Тривалий час така позиція узгоджувалась з висновками Верховного Суду, який послідовно висловлював позицію, що:

– власник житла не має права давати дозвіл на огляд тієї частини помешкання, яку винаймає інша особа та фактично користується ним. Проведення огляду частини житла, що за згодою його власника, але за відсутності згоди користувача, є безумовним порушенням права цієї особи на недоторканість житла, що має наслідком недопустимість доказів, здобутих під час цієї слідчої дії [5];

– недотримання приписів ст. 233, 237 КПК України під час огляду персональної шафи для одягу, обладнаної особистим замком, яка передана роботодавцем у користування працівника, зумовлює недопустимість доказів, отриманих під час огляду, оскільки така шафа відповідає критеріям іншого володіння особи, яке не пов'язується законом із наявністю в цієї особи права власності на таке володіння [6];

– службовий кабінет належить до іншого володіння особи, а тому обшук у ньому проводиться виключно за наявності ухвали слідчого судді [7].

Однак, у подальшому Верховний Суд змінив свою позицію саме щодо службових кабінетів особи. Зокрема, у Постанові колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.09.2023 у справі № 521/18533/15-к Верховний Суд зазначив, що у матеріалах провадження відсутні обставини, які б давали начальнику юридичного відділу можливість розумно розраховувати на використання кабінету для свого приватного життя та/або на збереження конфіденційності в межах службового кабінету, або вирішувати, коли і яким чином надавати до нього доступ. Таким чином, на службовий кабінет не поширювалися гарантії від втручання в приватне життя, передбачені Конституцією України та ст. 233 КПК, і проведення в ньому слідчої дії не вимагало дозволу суду [8].

Аналогічну позицію висловив Верховний Суд у Постанові від 30.01.2024 у справі № 752/12651/16, де зауважив, що службовий кабінет сам по собі не може вважатися житлом або іншим володінням, доступ до якого визначає виключно його володілець. Службове приміщення надається для виконання службових обов'язків і доступ до нього визначається іншим регулюванням, яке ґрунтується на міркуваннях, не пов'язаних із захистом приватності осіб, яким таке службове приміщення надане [9].

Продовжуючи послідовно висловлювати свою позицію, у Постанові колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 17.01.2023 у справі № 648/1543/15-к Верховний суд зазначив, що за певних обставин гарантії недоторканості житла або іншого володіння можуть поширюватися і на службові приміщення. Зокрема, ст. 223 КПК захищає особу від необґрунтованого втручання державними органами у сферу її приватності, на яке вона вправі розраховувати у своєму житлі або іншому володінні. Також, ЄСПЛ у рішенні у справі «Пеєв проти Болгарії» дійшов висновку, що для визначення, чи відбувається втручання у приватне життя внаслідок обшуку у службовому приміщенні, слід застосовувати критерій «розумного очікування конфіденційності». Тобто, якщо обставини справи свідчать про те, що особа має підстави розумно очікувати на приватність при використанні приміщення або будь-яких елементів приміщення, то на приміщення або відповідну його частину поширюються гарантії від втручання у приватне життя. ЄСПЛ послався на свої рішення, де він поширив гарантії статті 8 Конвенції на телефонні дзвінки, зроблені поліцейським з приміщення поліції, або на таємну зйомку в камері в поліцейському відділку та інші справи, у яких було використано критерій «розумного очікування конфіденційності».

Засуджений був слідчим, тобто посадовою особою правоохоронного органу, представником держави. Обшук проводився у службовому кабінеті, який був наданий для виконання його службових обов'язків. Ніщо в матеріалах справи не свідчило про наявність обставин, які давали можливість засудженому розумно розраховувати на можливість використовувати кабінет для свого приватного життя та/або на збереження конфіденційності в межах службового кабінету, або вирішувати, коли і яким чином надавати до нього доступ [10].

Проаналізувавши зазначені підходи при розслідуванні корупційних кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів, ми погоджуємось з актуальною позицією Верховного Суду та поділяємо позицію, згідно якої на службові кабінети не поширюється гарантія від необґрунтованого втручання державними органами у сферу її приватності.

Захист від необмеженого втручання в особисте життя людини є ключовою гарантією прав і свобод. Її сутність полягає у забезпеченні недоторканності тієї сфери приватності, яка не пов'язана з виконанням особою публічних функцій чи здійсненням службових обов'язків. Власне, поняття «житло» й «інше володіння особи» у кримінальному процесуальному праві спрямовані саме на охорону приватного простору, що є складовою особистого життя.

У цьому контексті службовий кабінет працівника правоохоронного органу, хоча й перебуває у фактичному користуванні конкретної особи, не може розглядатися як частина її приватної сфери. Він функціонально пов'язаний із реалізацією службових повноважень на виконання правоохоронних функцій та належить публічній сфері життя особи. Крім того, доступ до нього має роботодавець, інші службові особи, технічний персонал, тому він не може мати такий самий рівень захисту, як житло. Конституційні гарантії недоторканності житла й приватності спрямовані на охорону особистого, сімейного та побутового життя людини, тоді як службовий кабінет відображає публічну, а не приватну її сторону.

Враховуючи викладене, пропонуємо внести зміни до ряду статей КПК України, визначивши правовий статус службового кабінету та не віднесення його до житлових приміщень.

У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне доповнити ст. 233 КПК України частиною наступного змісту: «Не належать до житла службові приміщення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємств, установ і організацій (у тому числі службові кабінети), незалежно від їх тимчасового чи постійного закріплення за конкретною службовою особою».

#### **Список використаних джерел**

1. Деркач Н. М. Проблеми застосування положень Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального

провадження. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2013. № 5(14). С. 89–96.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України : Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., доповн. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.

4. Вознюк А. А., Грига М. А., Дуда А. В. Порядок проникнення до житла або іншого володіння особи: актуальні проблеми теорії та практики. *Вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1(68). DOI: <https://doi.org/10.33270/01211192.68>.

5. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду України від 31.10.2019 у справі № 346/7477/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85542842>.

6. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду України від 17.01.2019 у справі № 264/7200/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79250515>.

7. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 24.02.2021 у справі № 761/27114/14-к. URL: <https://cutt.ly/8wqyJRby>.

8. Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.09.2023 у справі № 521/18533/15-к (провадження № 51-3013км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722500>.

9. Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.01.2024 у справі № 752/12651/16 (провадження № 51-1747км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116768093>.

10. Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 17.01.2023 у справі № 648/1543/15-к (провадження № 51-4767км21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108606087>.